

IZ GLAZBENE PROŠLOSTI

Crkveno glazbeno društvo u Zagrebu (1872—1874)

Zdravko Blažeković, Zagreb

Među mnogobrojnim glazbenim društvima koja su u drugoj polovici 19. stoljeća osnovana u Zagrebu bilo je i *Crkveno glazbeno društvo* koje se brinulo za njegovanje crkvene glazbe. Još 1935. godine Janko Barle napisao je o njemu članak pod naslovom *Zagrebačko crkveno glazbeno društvo iz 1872. godine*, u kojem donosi podatke o djelovanju ovoga društva na koje je naišao u zapisničkim knjigama društvenog odbora.¹ Međutim, novija istraživanja dnevne štampe iz razdoblja kada je ovo društvo djelovalo pokazuju da je djelatnost ovoga skoro zaboravljenoga društva bila ponešto opsežnija i duža od one koju je prikazao Barle, pa saberimo zbog toga sve do sada poznato i nepoznato o ovom društvu kao građu za proučavanje glazbenog života Zagreba u drugoj polovici 19. stoljeća.

Dana 26. svibnja 1872. razaslan je Zagrepčanima dvojezični poziv na hrvatskom i njemačkom jeziku, u kojem je stajalo da se »sa više stranah izrodila ... želja, da se i u našem gradu Zagrebu ustroji društvo, kojemu bi zadaća bila 'pravu crkvenu glasbu njegovati'. Buduć da je ova svrha po sebi dostojna i plemenita — a gledajuć nadalje na to, da se ova vrst glasbe u novije vrieme svigdje osobitim interesom njeguje — nadati se, da će i naše sl. občinstvo ustrojenje 'društva za crkvenu glasbu' radostju pozdraviti. A i naše umjetničke sile sigurno neće takovu društvu svoje sudjelovanje uzkratiti.

Društvu bit će ponajprije *zadaća*: u ovdješnjih crkvah — napose u župnoj crkvi sv. Marije — takova muzikalna djela proizvađati, kojim je koli muzikalna vrijednost, toli crkveni duh i značaj u obće priznat.

Članovi su stranom *izvršujući*, stranom *podupirajući*: ovi će potonji godišnjim novčanim pri- neskom društvu potpomagati.

P. n. gospoda, koji žele takovu društvu kao članovi — budi izvršujući, budi podupirajući pristupiti, neka izvole to svojim potpisom izjaviti. Cim se toliki broj članova prijavi, da je društvu opstanak osiguran, odmah će se društvo konstituirati, a društvena pravila sastaviti.²

Ovoj akciji Zagrepčani nisu uskratili podrške, pa se na poziv odazvalo 94 člana. Među ostalim bili su tu biskupi: Kralj i Kristianović; kanonici: Matković, Sušković, Jandrić; profesori: dr. Breš-

ćenski, dr. Vrbančić, Vj. Klaić, Ferdo Auer; prebendari: Kostanjevac, Tkalčić, Plivelić; od glazbenika: Ivan Zajc, Gjuro i Josip Eisenhuth, Vilko Müller; članovi opere i drame: M. Lesić, J. Kašman, K. Norveg, M. Vormastini, F. Tercuzzi, Sl. Ban, P. Brani i drugi.³ Za predsjednika privremenog društvenog odbora, koji je kasnije izabran kao definitivni, imenovan je Adolf Felbinger, za potpredsjednika Dragutin Danielić, tajnika Feliks Suk, dok je ravnateljem zbora imenovan Gjuro Eisenhuth. Nakon što je kr. zem. vlada 31. srpnja 1872. odobrila pravila društva, 20. listopada 1872. održana je i prva glavna skupština. Na njoj je zaključeno da društvo uz izvedbe crkvenih skladbi (mise, večernje) u Zagrebu, proširi svoju djelatnost i na izdavanje kvalitetnih djela s područja crkvene glazbe. Time se željelo značenje društva proširiti i izvan granica grada Zagreba, s nadom da će se na taj način u njega uključiti i članovi iz drugih krajeva Hrvatske.« Međutim čini se da društvo nije uspjelo ništa tiskati u svom dvogodišnjem djelovanju.

Barle smatra da zasluge za razrašljanje poziva i osnivanje *Crkvenog glazbenog društva* treba pripisati dr. Feliks Suku, koji se 1868. godine vratio sa bogoslovnih studija u Innsbrucku. Međutim za to je vjerojatno bio zaslužan u jednakoj mjeri i Gjuro Eisenhuth. *Katolički list* pisao je u siječnju 1872. da je Gj. Eisenhuth u crkvi sv. Marije, gdje je bio orguljaš, sastavio »zbor uvježbanih pjevača i malen orkestar« te da je u toj crkvi »svakoga dana liepo pjevanje«. Ovak Eisenhuthov uspješan početak, zajedno s idejom koju je Suk vjerojatno donio iz Innsbrucka, urodili su osnivanjem društva.

Treba napomenuti da je Gjuro Eisenhuth području sakralne glazbe posvetio niz djela i to već od samog početka svog stvaralačkog rada. U crkvi sv. Marije još prije osnivanja *Crkvenog glazbenog društva*, na Božić 1871. godine organizirao je izvedbu svoje Mise u G-duru, op. 23 za mješoviti zbor, gudački kvartet, flautu i klarinet, skladanu na tekst Ilije Okruglića, koja je ponovljena na Uskrs 1872. Na blagdan Petrova, 29. lipnja 1872., u istoj crkvi izvedena je njegova Misa u C-duru, op. 36 za mješoviti zbor i orkestar, graduale *Sis Jesu*, op. 24 i ofertorij na čast sv. Petra. Za ilustraciju koliko je zagrebački crkveni život u to vrijeme

¹ Janko Barle, *Zagrebačko crkveno glazbeno društvo iz 1872. godine*, *Sv. Cecilija*, 4, 1935, 97—99.

² *Ibid.*

³ Usp. *ibid.*

⁴ Usp. *ibid.*

⁵ *Katolički list*, 2, 11. siječnja 1872, 15

bio bogat, spomenimo da se istoga dana u prvostolnoj crkvi pjevala *Missa in honorem sancti Francisci Xaverii* za muški zbor Franza X. Wittta.⁶

Novoosnovano *Crkveno glazbeno društvo* počelo je dakle svoje djelovanje u sredini u kojoj su glazbene produkcije u crkvama bile već uobičajene. Prvi nastup društva bio je na blagdan Svih svetih 1872., kad je u župnoj crkvi sv. Marije kod svečane službe Božje u 11 sati izvelo Zajčevu *Misu solemnem* u C-duru, graduale *Domine Deus* za sopran solo i violoncello, te ofertorij *O salutaris* za tenor solo i violinu.⁷ Na sljedećem nastupu za blagdan sv. Cecilije, 24. studenoga 1872. u crkvi sv. Katarine društvo je izvelo Eisenhuthovu *Misu u E-duru*.

Prema zapisnicima sjednica društvenoga odbora koji su bili dostupni Janku Barlèu, on navodi da je 8. prosinca 1872. zaključeno da se oko Božića i Nove Godine u crkvi sv. Katarine izvede Mozartova *Misa u C-duru*, a u narednoj korizmi neki veći oratorij.⁸ Iz objave u *Obzoru* vidimo da je *Misa* zaista bila izvedena 6. siječnja 1873., međutim čini se da oratorij nije nikada izveden, iako je na sljedećoj sjednici odbora zaključeno da se izvede Haydnov oratorij *Godišnja doba*. U suvremenoj štampi o ovoj izvedbi nema nigdje spomena, pa zbog toga smatramo da do nje nije nikada došlo. Teško je vjerovati da bi izvedba jednoga ovako velikoga glazbenog djela u tadašnjem Zagrebu prošla bez odjeka.

Iz Barlèova članka o *Crkvenom glazbenom društvu* nastalom na temelju zapisnika društvenog odbora proizlazi da je društvo prestalo djelovati već u početku 1873. godine, dakle svega nekoliko mjeseci nakon osnutka. Međutim prateći njegovu djelatnost kroz objave izvedbi tiskane u tadašnjoj zagrebačkoj dnevnoj štampi, vidimo da je ona bila ponešto duža. Na blagdan Blagovjesti 25. ožujka 1873. društvo je u crkvi sv. Marije izvelo *Misu u C-duru* Franza Schöpfa, Graduale *Oče naš* Vatroslava Lisinskog i jedan Eisenhuthov ofertorij. Na uskrsnu nedjelju 1873. u crkvi sv. Katarine ponovno je izvedena jedna Mozartova *Misa u C-duru*, njegov graduale *Ave verum*, te ofertorij *Domine Deus* za sopran solo Carla Riedera.⁹

U razdoblju od 1871. do 1873. izvodili su se opsežniji građevinski radovi na crkvi sv. Marije — zamjenjivani su prozori, crkva je izvana ponovno ožbukana, a unutrašnjost je oličio slikar Jakob Percutti.¹⁰ Otvorenje crkve najavljeno je za 30. studenoga 1873. i tom je prilikom društvo trebalo izvesti Eisenhuthovu *Misu u C-duru*, Mozartov graduale *Ave verum*, te ofertorij Franje Gerbića.¹¹ Međutim radovi na crkvi nisu bili završeni na vrijeme pa je ovo otvorenje premješteno na ponedjeljak 8. prosinca 1873.

Na sjednici odbora društva održanoj 22. studenoga 1873. zaključen je kompletan repertoar za tu godinu. U župnoj crkvi sv. Marije trebala je na Božić biti izvedena narodna božićna misa »što ju po narodnih božićnih napjevih složio Gj. Eisenhuth, te graduale i offertorium od istoga«,¹² dok se za akademičku crkvu sv. Katarine planirala 8. prosinca na mnogostrani zahtjev izvedba Mozartove *Mise u C-duru*, graduale *O salutaris* za tenor Ivana Zajca i Gounodov ofertorij *Ave Maria*. Međutim, ova djela bila su na rasporedu tek 6. siječnja 1874. jer se zbog pomicanja datuma otvorenja crkve sv. Marije sve pomicalo na drugi termin. Dne 26. prosinca 1873. društvo je u crkvi sv. Katarine izvelo Pastoralnu misu Roberta Führera, graduale Gjüre Eisengutha, te Obersteinerov Offertorium.¹⁴

Iako je odbor *Crkvenog glazbenog društva* nakanio u jednoj objavi u prosincu 1873. da »kani i nadalje sliedeće godine nebude li zaprekah, u svakom mjesecu bar jednu svečanu misu izvesti« i o tom »članove društva i prijatelje crkvene glasbe po naših javnih listovih obavijestiti«,¹⁵ nakon siječnja 1874. takvih se obavijesti u novinama nije našlo, pa se čini da se djelatnost društva ugasila početkom 1874. godine. Prekidom njegova rada nije ipak nastala praznina, jer je na prijedlog zagrebačkog kaptola Hrvatski zemaljski glazbeni zavod počeo još od 1872. godine izvoditi u prvostolnoj crkvi osam puta na godinu figuralne mise (na Božić, Uskrs, rođendan i imendan kralja, na blagdane Tijelova, Spasova, te na imendan kraljice i na dan zadušnica za pokojnog kralja).

Osim toga, crkvena se glazba njegovala i dalje u crkvi sv. Katarine. Feliks Suk bio je imenovan kuratorom ove crkve, pa se kao prijatelj glazbe brinuo za kor crkve i okupljao glazbenike pjevače. Tako je Gjuro Eisenhuth skladao za crkvu sv. Katarine cijeli niz skladbi koje nose posvetu Feliksu Suku. Među ostalim tu je *Sedam njemačkih crkvenih pjesama* op. 35, za dva alta i orgulje, *Requiem* op. 60, za muški vokalni kvartet i orgulje, graduale *Pane Luctem* op. 69, za mješoviti izbor, *Tantum ergo* op. 78 i 102, za mješoviti zbor i dr.

Iako je u Zagrebu i ranije u crkvenim obredima glazba imala svoje mjesto — u prvostolnoj crkvi su bili angažirani koralisti, ostale su imale svoje orguljaše i zborove — *Crkveno glazbeno društvo* je kontinuiranošću i opsegom svoga djelovanja barem kroz ove dvije godine postojanja zagrebačkom glazbenom životu donijelo jednu novu dimenziju. Sve ranije glazbene produkcije u gradskim crkvama s većim orkestralnim ansamblima bile su prigodne, pa je pokušaj da se značajne crkvene blagdane kroz godinu izvode mise skladane za sole, zbor i orkestar inaugurirao stalnu praksu dobro znanu u većim gradovima Austro-ugarske monarhije.

⁶ Usp. *Obzor*, 146. 28. lipnja 1872.

⁷ Usp. *Obzor*, 249, 30. listopada 1872. U *Obzorovo*j najavi nisu naznačeni autori drugih dvaju djela.

⁸ Usp. J. Barlè, *op. cit.*

⁹ Usp. *Obzor*, 3, 4. siječnja 1873.

¹⁰ Usp. *Obzor*, 83, 12. travnja 1873.

¹¹ Usp. Franjo Buntak, Uz poznate još neke nove misli i podaci o Marijinoj crkvi na Dolcu, *Kaj*, 3—5, 1977, 35-36.

¹² Usp. *Obzor*, 277. 29. studenoga 1873.

¹³ *Obzor*, 278, 1. prosinca 1873.

¹⁴ Usp. *Obzor*, 297, 24. prosinca 1873.

¹⁵ Usp. *ibid.*